

Эрүүдэн шүүх болон бусад хэлбэрээр хэрцгий, хүнлэг бусаар буюу хүний нэр төрийг доромжлон харьцаж шийтгэхийн эсрэг Хорооноос Монгол Улсын ээлжит 2 дахь удаагийн тайланг дүгнэсэн ажиглалтад өгөх хариу мэдээлэл

1. Эрүүдэн шүүх болон бусад хэлбэрээр хэрцгий, хүнлэг бусаар буюу хүний нэр төрийг доромжлон харьцаж шийтгэхийн эсрэг хорооны 58 дугаар хуралдаанаар конвенцийн хэрэгжилтийн талаарх Монгол Улсын 2 дугаар тайланг хэлэлцсэн тухай Хорооны CAT/C/MNG/CO/2 зөвлөмжийн 41 дүгээр зүйлийн дагуу Монгол Улс дараахь мэдээллийг бэлтгэн хүргүүлж байна.

I. ЭРХ ЗҮЙН СУУРЬ ХАМГААЛАЛТ

2. CAT/C/MNG/CO/1 дүгээр зүйл, 9 дүгээр зүйлд заасны дагуу Хорооноос Монгол Улсын хоёр дахь удаагийн илтгэл (CAT/C/MNG/2)-д хийсэн ажиглалт дүгнэлтийн 12 дахь параграфт заасан асуудал:

12.Цагдан хоригдож эхэлсэн анхны өдрөөс эхлэн цагдан хоригдогчийг эрх зүйн бүхий л хамгаалалтаар хангах, Шүүхийн шийдвэргүй баривчлах зэрэг наад захын олон улсын стандартын дагуу эрх хязгаарлахгүй тал дээр Оролцогч улс түргэн шуурхай, үр нөлөөтэй арга хэмжээ авах хэрэгтэй. Саатуулагдсан хүмүүсийн хамгаалалтанд дараахь зүйл багтана: (a) – (d) дэд параграф

Асуудал:

(a) Тэднийг ямар хэрэгт саатуулсан болон хуулийн хүрээнд эдлэх эрхийг амаар болон бичгээр мэдээлсэн байх;

Хариу мэдээлэл:

3. 2017 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс хэрэгжиж буй Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай, Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулиудад ямар хэрэгт яллагдаж байгаагаа мэдэх зохицуулалтыг тусгасан.
4. Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 5.2 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэгт **“Энэ зүйлийн 1.1 дэх заалтад¹ зааснаас бусад үндэслэлээр хүнийг саатуулсан бол хаана байгаа талаар түүний гэр бүлийн насанд хүрсэн гишүүн, төрөл, садангийн хүн, өмгөөлөгчийн хэн нэгэнд, эсхүл түүний мэдэгдэхийг хүссэн хүнд 8 цагийн дотор мэдэгдэнэ.”** гэж заасан.
5. Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 7.3 дугаар зүйлд **“Ямар хэрэгт яллагдаж байгаагаа мэдэх”** гэсэн зохицуулалт бий. Тус зүйлийн 1 дэх хэсэгт **“Яллагдагч ямар хэрэгт яллагдаж байгаагаа мэдэх эрхтэй.”** гэж, 2 дахь хэсэгт **“Яллагдагчаар татсан, таслан сэргийлэх арга хэмжээ авсан шийдвэртэй танилцах эрхтэй.”** гэж тус тус заасан. Мөн тус хуулийн

¹ 1.1. тагнуулын болон цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч, хилийн төлөөлөгч, түүний орлогч, туслах, гадаадын иргэний хяналтын улсын байцаагч холбогдогчийг хэн болохыг тогтоох зорилгоор 6 цаг хүртэл хугацаагаар /ЗШШГХ-ийн 5.2 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1.1 дэх заалт/

Эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татах тогтоол танилцуулах гэх 31.3 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт **“Сэжигтэнд эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татах тогтоол танилцуулсны дараа энэ хуулийн Долдугаар бүлэгт заасан яллагдагчийн эрхийг тайлбарлан өгч, тэр тухай тэмдэглэлд тусгаж, гарын үсэг зуруулна.”** гэж, Баривчилсны дараа хийгдэх ажиллагаа гэх 31.6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт² зааснаар Мөрдөгч баривчлагдсан сэжигтэнд баривчлах тухай шүүхийн шийдвэр танилцуулахаас өмнө, шүүхийн зөвшөөрөлгүй баривчилсан бол баривчилсан даруй түүнд **ямар гэмт хэрэгт сэжиглэж байгаа**, хууль зүйн туслалцаа авах эрхтэй болох, түүний хийсэн үйлдэл, хэлсэн үг өөрийнх нь эсрэг шүүхэд нотлох баримт болохыг анхааруулах болон хууль ёсны шаардлагыг биелүүлэхгүй бол холбогдох хуульд заасны дагуу албадлага хэрэглэхийг сануулах зэргийг танилцуулна

Асуудал:

(b) Эрх чөлөөг хязгаарласан эхэн үеэс өмгөөлөгчийг биеэр ирүүлж мөрдөн байцаалтын үед ярилцлага хийлгэх, төлбөрийн чадваргүй иргэдэд хууль зүйн туслалцаа үнэ төлбөргүй үзүүлэх явдлыг шуурхай хангах;

Хариу мэдээлэл:

6. Хууль зүйн туслалцаа үнэ төлбөргүй үзүүлэх, өмгөөлөгчийг биеэр ирүүлж мөрдөн байцаалтын үед ярилцлага хийлгэх асуудлыг 2013 оны 07 дугаар сарын 05-ны өдөр батлагдсан Төлбөрийн чадваргүй яллагдагчид үзүүлэх хууль зүйн туслалцааны тухай хууль, 2017 оны 05 дугаар сарын 18-ны өдөр батлагдсан Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай, Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулиар зохицуулсан.

7. Төлбөрийн чадваргүй яллагдагчид үзүүлэх хууль зүйн туслалцааны тухай хууль хуулийн хууль зүйн туслалцааны зарчим гэх 4 дүгээр зүйлийн³ 4.1.1, 4.1.2 болон 4.1.3 дахь заалтад **“хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааны зарчмаас гадна хүний эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэх, шуурхай, бүрэн, тууштай байх, нууцыг чанд хадгалах”** зарчмыг хууль зүйн туслалцаа үзүүлэхдээ баримтлахыг хуульчилсан. Түүнчлэн тус хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1 дэх хэсэгт **“Хууль зүйн туслалцаа үнэ төлбөргүй авах эрх бүхий хүн төлбөрийн чадваргүй яллагдагч байна.”**, мөн зүйлийн 6.2 дахь хэсэгт **“Төлбөрийн чадваргүй сэжигтэн, шүүгдэгч, ялтан энэ хуулийн 6.1-д заасан хууль зүйн туслалцаа авах эрх бүхий хүнд хамаарна.”** гэж нарийвчлан зохицуулсан.

² 31.6 дугаар зүйл.Баривчилсны дараа хийгдэх ажиллагаа

1. Мөрдөгч баривчлагдсан сэжигтэнд баривчлах тухай шүүхийн шийдвэр танилцуулахаас өмнө, шүүхийн зөвшөөрөлгүй баривчилсан бол баривчилсан даруй түүнд дараахь зүйлийг танилцуулна:

1.1 ямар гэмт хэрэгт сэжиглэж байгаа;

1.2 хууль зүйн туслалцаа авах эрхтэй болох;

1.3 түүний хийсэн үйлдэл, хэлсэн үг өөрийнх нь эсрэг шүүхэд нотлох баримт болохыг анхааруулах;

1.4 хууль ёсны шаардлагыг биелүүлэхгүй бол холбогдох хуульд заасны дагуу албадлага хэрэглэхийг сануулах.

³ 4 дүгээр зүйл.Хууль зүйн туслалцааны зарчим

4.1. Төлбөрийн чадваргүй яллагдагчид хууль зүйн туслалцаа үзүүлэхдээ Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим болон Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааны зарчмаас гадна дараах зарчмыг баримтална:

4.1.1. хүний эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэх;

4.1.2. шуурхай, бүрэн, тууштай байх;

4.1.3. нууцыг чанд хадгалах.

8. Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн Өмгөөлөгч гэх 3.3 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт **“Холбогдогч, хохирогч зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны аль ч үед өмгөөлөгч авч болно.”**, мөн зүйлийн 3 дахь хэсэгт **“Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагаанд өмгөөлөгчийн оролцоо нь хууль зүйн туслалцаа авч байгаа талын хүсэлтээр тодорхойлогдоно.”** гэж заасан.
9. Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн Баривчилсны дараа хийгдэх ажиллагаа гэх 31.6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1.2 дахь хэсэгт зааснаар **“Мөрдөгч баривчлагдсан сэжигтэнд баривчлах тухай шүүхийн шийдвэр танилцуулахаас өмнө, шүүхийн зөвшөөрөлгүй баривчилсан бол баривчилсан даруй түүнд хууль зүйн туслалцаа авах эрхтэй болох”**-ыг танилцуулна. Өмгөөлүүлэх, хууль зүйн туслалцаа авах эрхийг хангах гэх 1.14 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт **“Эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь зөрчигдсөн, хөндөгдсөн гэж үзэж байгаа хүн, хуулийн этгээд өөрийгөө өмгөөлөх, эсхүл өмгөөлөгчөөр өмгөөлүүлэх, хууль зүйн туслалцаа авах эрхтэй.”**, 2 дахь хэсэгт **“Хүн, хуулийн этгээд хуульд заасны дагуу хууль зүйн туслалцаа авах, өөрийгөө өмгөөлөх, өмгөөлүүлэх боломж, нөхцөл, цаг хугацаагаар хангагдана.”** гэж, Шүүх хуралдаанд оролцогчид түүний эрх, үүргийг тайлбарлах гэх 35.6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт **“Шүүх хуралдаан даргалагч нь шүүгдэгч, хохирогч, иргэний нэхэмжлэгч, иргэний хариуцагч, шинжээч, бусад оролцогчид энэ хуульд заасан тэдний эрх, үүргийг тайлбарлана.”** гэж, 2 дахь хэсэгт **“Шүүгдэгч, хохирогчийн өмгөөлүүлэх, хууль зүйн туслалцаа авах эрх хангагдсан эсэхийг тодруулна.”**
10. Цаашилбал тус хуулийн 5.1 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт **“Сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтан, хохирогч, иргэний нэхэмжлэгч, иргэний хариуцагчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах, хууль зүйн туслалцаа авах эрхээр хангах зорилгоор эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд өмгөөлөгчийг оролцуулна.”**, 5 дахь хэсэгт **“Өмгөөлөгч хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр гэрээгээр хүлээсэн өмгөөлөх, хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх үүргээсээ татгалзаж болохгүй.”** байхаар зохицуулсан байна. Түүнчлэн хуулийн 7.6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт **“Яллагдагч өмгөөлөгчтэй ганцаарчлан уулзах, амаар, эсхүл бичгээр чөлөөтэй харилцах эрхтэй.”**, 3 дахь хэсэгт **“Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны явцад шүүх, прокурор, мөрдөгч нь яллагдагч өөрийгөө өмгөөлөх, эсхүл өмгөөлүүлэх, хууль зүйн туслалцаа авах эрхээ эдлэх боломжоор хангана.”** гэж тусгасан байна.

Асуудал:

(с) Гэр бүлийн гишүүн эсвэл саатуулагдсан этгээдийн сонгосон хүнд цагдан хоригдсон тухай даруй мэдэгдэх;

Хариу мэдээлэл:

11. Саатуулагдсан этгээд цагдан хоригдсон тухайгаа мэдэгдэхтэй холбоотой зохицуулалтыг 2017 оны 05 дугаар сарын 18-ны өдөр батлагдсан Зөрчил

шалган шийдвэрлэх тухай, Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулиар зохицуулсан.

12. Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн Хүнийг саатуулах гэх 5.2 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэгт “Энэ зүйлийн 1.1 дэх заалтад⁴ зааснаас бусад үндэслэлээр хүнийг саатуулсан бол хаана байгаа талаар түүний гэр бүлийн насанд хүрсэн гишүүн, төрөл, садангийн хүн, өмгөөлөгчийн хэн нэгэнд, эсхүл түүний мэдэгдэхийг хүссэн хүнд 8 цагийн дотор мэдэгдэнэ.” гэж, тус хуулийн Зөрчлөө илчлэн мэдээлэх гэх 6.3 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Зөрчил үйлдсэн хүн өөрийгөө илчилж ирсэн тохиолдолд эрх бүхий албан тушаалтан түүнд өөрийн болон гэр бүлийн гишүүд, эцэг, эх, үр хүүхдийнхээ эсрэг мэдүүлэг өгөхгүй байх, өөрийгөө өмгөөлөх, хууль зүйн туслалцаа авах эрхтэй болохыг танилцуулна” гэж тус тус заажээ.
13. Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн Баривчилсны дараа хийгдэх ажиллагаа гэх 31.6 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэгт “Мөрдөгч сэжигтнийг баривчилснаас хойш 6 цагийн дотор тухайн сэжигтнийг баривчилсан талаар түүний гэр бүлийн арван найман насанд хүрсэн гишүүн, эсхүл өмгөөлөгч, гадаад улсын иргэн бол тухайн улсын Дипломат төлөөлөгчийн газарт мэдэгдэнэ.” гэж, Өсвөр насны сэжигтэн, яллагдагчийг дуудан ирүүлэх, баривчлах нэртэй 18.6 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт “Өсвөр насны сэжигтэн, яллагдагчийг албадан ирүүлсэн, баривчилсан, цагдан хорьсон тухай түүний гэр бүлийн гишүүн, хууль ёсны төлөөлөгч, эсхүл өмгөөлөгчид нь 6 цагийн дотор мэдэгдэнэ.” гэж, Яллагдагчид таслан сэргийлэх арга хэмжээ авах шүүхийн хэлэлцүүлэг гэх 14.13 дугаар зүйлийн 10 дахь хэсгийн 10.1 дэх заалтад “яллагдагчийг цагдан хорих шийдвэр гаргаснаас хойш 2 цагийн дотор яллагдагчийг цагдан хорьсон талаар түүний гэр бүлийн арван найман насанд хүрсэн гишүүн, эсхүл өмгөөлөгч, гадаад улсын иргэн бол тухайн улсын Дипломат төлөөлөгчийн газарт, тухайн улсын Дипломат төлөөлөгчийн газар байхгүй бол гадаад харилцааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад мэдэгдэнэ” гэж тус тус заасан.

Асуудал:

(d) Гэр бүлийн гишүүнтэй хийх уулзалтыг ямар нэг нөхцөл заалгүйгээр уулзуулах;

Хариу мэдээлэл:

14. Тодорхой нөхцөл заалгүйгээр гэр бүлийн гишүүнтэй уулзах асуудлыг 1999 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдөр батлагдсан Сэжигтэн, яллагдагчийг баривчлах, цагдан хорих шийдвэрийг биелүүлэх тухай хуулиар зохицуулсан.
15. Тус хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.2 дахь хэсэгт “Хоригдсон этгээдийг хорих шийдвэр гаргасан эрх бүхий албан тушаалтны буюу түүний удирдах дээд

⁴ 1. Дараахь эрх бүхий албан тушаалтан доор дурдсан үндэслэл, хугацаагаар хүнийг саатуулна:
1.1. тагнуулын болон цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч, хилийн төлөөлөгч, түүний орлогч, туслах, гадаадын иргэний хяналтын улсын байцаагч холбогдогчийг хэн болохыг тогтоох зорилгоор 6 цаг хүртэл хугацаагаар;

албан тушаалтны бичгээр олгосон зөвшөөрлөөр төрөл садан болон бусад хүмүүстэй уулзуулж болно”.

II. ЭРҮҮ ШҮҮЛТ ТУЛГАН ҮЙЛДЭГЧ ЯЛ ЗАВШИХГҮЙ БАЙХ

16. CAT/C/MNG/CO/1 дүгээр зүйл, 9 дүгээр зүйлд заасны дагуу Хорооноос Монгол Улсын хоёр дахь удаагийн илтгэл (CAT/C/MNG/2)-д хийсэн ажиглалт дүгнэлтийн 16 дахь параграфт заасан асуудлаар Оролцогч улсаас өгөх хариу мэдээлэл:

Асуудал:

(а) Эрүү шүүлт тулгах, төрийн албан хаагчид түүний дотор цагдаагийн байгууллагад эрүүдэн шүүх болон зүй бусаар харьцсан тухай мэдээллийг шуурхай, үр дүнтэй бөгөөд хараат бус бие даасан арга барилаар шалгаж, мөрдөн байцаагч болон сэжигтэн этгээдүүдийн хоорондын шаталсан болон зохион байгуулалтын хамаарал, холбоогүй байх;

Хариу мэдээлэл:

17. Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 6.1 дүгээр зүйлд мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулах байгууллагын талаар заасан ба мөн зүйлийн 4 дэх хэсэгт “Тагнуул, цагдаа, авлигатай тэмцэх байгууллагын албанхаагчийн үйлдсэн гэмт хэрэгт хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт явуулах харьяаллыг прокурор тогтооно” гэж заасан. Дээр дурдсан байгууллагууд өөрийн албан хаагчийн үйлдсэн гэмт хэрэгт хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт явуулахгүй байх зорилгоор харьяаллыг прокурор өөрчлөн тогтоох юм. Үүнд эрүү шүүлт тулгах гэмт хэрэг мөн адил хамаарна.

18. Улсын Ерөнхий Прокурорын 2017 оны 06 дугаар сарын 30-ны өдрийн А/67 дугаартай “Гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэл, эрүүгийн хэргийг шалгах, түүнд прокурор хяналт тавих харьяалал тогтоох тухай” журмаар Цагдаагийн алба хаагчийн үйлдсэн гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэл, эрүүгийн хэрэгт Авилгатай тэмцэх газар мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулна гэж заасан. Цагдаагийн байгууллагаас эрүүдэн шүүж, харгис хэрцгий харьцах асуудлыг Авилгатай тэмцэх газар шалгах болсон нь хараат бус механизмаар шалгах нөхцөлийг бүрдүүлсэн. Өөрөөр хэлбэл иргэдээс цагдаагийн алба хаагчийн үйлдсэн гэмт хэргийн шинжтэй гомдол, мэдээлэл, эрүүгийн хэргийг цагдаагийн байгууллага үнэн зөвөөр шийдвэрлэхгүй байна гэсэн хардлагыг таслан зогсоох эрх зүйн үндэслэл болсон.

Асуудал:

(b) Эрүү шүүлт тулгах болон хэрцгий харьцах явдалтай холбогдсон мөрдөн байцаалтанд орсон бүх хүмүүсийг үүргээс нь түр чөлөөлөх бөгөөд мөрдөн байцаалтын туршид гэм буруугүйд тооцох зарчмыг сахиулахыг баталгаажуулах;

Хариу мэдээлэл:

19. Гэм буруугүйд тооцох зарчмыг мөрдөн байцаалтын туршид сахиулахтай холбоотой зохицуулалт 2017 оны 05 дугаар сарын 18-ны өдөр батлагдсан Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд, мөн эрүү шүүлт тулгах болон хэрцгий харьцах явдалтай холбогдсон мөрдөн байцаалтанд орсон бүх хүмүүсийг үүргээс нь түр чөлөөлөх зохицуулалт 2017 оны 02 дугаар сарын 09-ний өдөр батлагдсан Цагдаагийн албаны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад тусгагдсан.
20. Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.1 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт зааснаар эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны зорилт нь гэмт хэргийг шуурхай, бүрэн илрүүлэх, гэмт хэрэг үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдийг олж тогтоон шударгаар ял оногдуулах, **гэм буруугүй хэнийг ч гэмт хэрэг үйлдсэн гэм буруутайд тооцохгүй байх**, хүний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах, зөрчигдсэн эрхийг сэргээхэд оршино. Түүнчлэн тус хуулийн Гэм буруугүйд тооцох гэх 1.15 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт **“Шүүхийн шийтгэх тогтоол гарах хүртэл хүн, хуулийн этгээдийг гэмт хэрэг үйлдсэн гэм буруутайд тооцохгүй.”** гэж, 2 дахь хэсэгт “Эрүүгийн хэрэгт хамааралтай бүхий л нотлох баримтыг шалгасан боловч сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгчийн гэм буруутай эсэхэд, түүнчлэн эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны явцад Эрүүгийн хууль, энэ хуулийг тайлбарлах, хэрэглэхэд эргэлзээ гарвал түүнийг сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтанд ашигтайгаар шийдвэрлэнэ.” гэж, 7.4 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Яллагдагч өөрийн эсрэг мэдүүлэг өгөх, гэмт хэрэг үйлдсэн гэм буруугүйгээ, эсхүл хэргийн байдлыг нотлох үүрэг хүлээхгүй.” гэж, мөн 34.1 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Анхан шатны журмаар хэргийг хянан шийдвэрлэх шүүх хуралдаанаар шүүгдэгч гэмт хэрэг үйлдсэн гэм буруутай эсэхийг тогтоосны дараа гэм буруутай бол Эрүүгийн хуульд заасан эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэх, гэм буруугүй бол цагаатгах асуудлыг хянан шийдвэрлэнэ.” гэж тус тус заажээ.
21. Эрүү шүүлт, хүнлэг бус харьцаанаас ангид байх асуудлыг Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцогчид эрүү шүүлт тулгаж, хүнлэг бус, хэрцгий хандаж, нэр төрийг нь доромжлохыг хориглоно.”, мөн зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, хохирогч, гэрчээс мэдүүлэг авахдаа тэдэнтэй хүнлэг бусаар харьцаж, нэр төр, алдар хүнд, бие махбод, сэтгэл санаанд хохирол учруулах арга хэрэглэхийг хориглоно.” гэж, хуулийн 7.4 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт “Яллагдагчийг өөрийнх нь эсрэг мэдүүлэг авахаар албадахыг хориглоно.” гэж, 16.12 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Эрүү шүүлт тулгаж, бусад хэлбэрээр хүнлэг бус, хэрцгий харьцаж мэдүүлэг авсан нь тогтоогдвол авсан мэдүүлгийг ... нотлох баримтаар тооцохгүй” гэж, хуулийн 45.2 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 2.4 дэх заалтад “яллагдагчийг эрүүдэн шүүсэн болох нь нотлогдсон тохиолдолд хохирол нөхөн төлүүлэх эрх үүснэ” гэж тус тус заажээ.
22. Эрүү шүүлт тулгасан болон хэрцгий харьцсан явдалтай холбогдуулан хариуцлага тооцох асуудлыг Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн

45.2 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт **“Хүнийг хууль бусаар хохироосон мөрдөгч, эрх бүхий албан тушаалтан, прокурор, шүүгчид хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.”** гэж зааснаас үүдэн Цагдаагийн албаны тухай хуулийн 82 дугаар зүйлийн 82.1.2 дахь заалтад **“санаатай гэмт хэрэг үйлдсэн нь нотлогдож, шүүхийн шийтгэх тогтоол хүчин төгөлдөр болсон”** тохиолдолд цагдаагийн албанаас халах зохицуулалт оруулсан.

23. Түүнчлэн Цагдаагийн албаны тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.4 дэх хэсэгт **“Цагдаагийн алба хаагч бусдад эрүү шүүлт тулгаж, хүнлэг бус, хэрцгий хандаж, нэр төрийг нь доромжлохыг хориглоно.”**, 69 дүгээр зүйлийн 69.1.12 дахь заалтад **“гэмт хэрэг, зөрчлийн талаар хүнээс мэдээлэл, тайлбар авах зорилгоор эрүүдэн шүүх, эсхүл ийм үйлдлийг аливаа хэлбэрээр зөвтгөх”**-ийг цагдаагийн албан хаагчид хориглосон байна. Хэрэв тус хуулийн энэхүү хориглосон заалтыг зөрчсөн тохиолдолд тус хуулийн 81 дүгээр зүйлийн 84.4 дэх хэсэгт заасан шийтгэлийн төрлүүдээс оногдуулна. Тухайлбал: албан тушаал бууруулах⁵, цагдаагийн цолыг бууруулах⁶, цагдаагийн албанд 1 жилийн хугацаанд эргэж орох эрхгүйгээр халах⁷ зэрэг болно.

Асуудал:

(с) Улсын бүхий л хэсэгт байх цагдан хорих байрны байцаалтын бүх өрөөнүүдэд байцаалт явуулахдаа видео болон аудио бичлэг хийх тоног төхөөрөмжтэй байлгах; Видео бичлэгийг эрүү шүүлт болон бусад стандарт зөрчсөн тохиолдлуудыг илрүүлэх, шалгах зорилгоор ашиглах; Шүүгдэгч болон тэдний өмгөөлөгч нарт энэ бичлэгүүд нь нээлттэй байх; Шүүгдэгчид ямар ч үнэ төлбөргүйгээр гаргаж өгөх; Мөн тэдгээрийг шүүхэд нотлох баримт болгон ашиглах;

Хариу мэдээлэл:

24. Байцаалт явуулахдаа видео болон аудио бичлэг хийх тоног төхөөрөмжтэй байлгах асуудлыг Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 25.1 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт **“Мөрдөгч мэдүүлгийг мэдүүлэг авах шаардлага хангасан өрөөнд авна.”** гэж, мөн зүйлийн 17 дахь хэсэгт **“Энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан мэдүүлэг авах өрөөнд тавигдах шаардлагыг Улсын ерөнхий прокурор батална.”** гэж тус тус заасны дагуу Улсын Ерөнхий Прокурорын 2017 оны 06 дугаар сарын 27-ны өдрийн А/57 дугаар тушаалаар **“Мэдүүлэг авах өрөөнд тавигдах шаардлага”**-ыг баталж, хэрэгжүүлж байна. Мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулах эрх бүхий байгууллага нь уг шаардлагын хүрээнд мэдүүлэг авах өрөөнд дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэгээр бэхжүүлэх төхөөрөмж, хяналтын системээр тоноглогдсон байж болохоор заасан. Нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагын хэмжээнд нийт 168 өрөөнд тусгай зөвшөөрөл гаргуулан авч, 25 өрөөнд тусгай зөвшөөрөл гаргуулахаар төсөв, зардлыг шийдвэрлэж, холбогдох засвар, тохижилтын ажил хийгдэж байна. Мөн Монгол Улсын 2017 оны Төсвийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулиар

⁵ 81.4.3 дахь заалт

⁶ 81.4.4 дэх заалт

⁷ 81.4.5 дахь заалт

650,3 сая төгрөгийн төсөв батлуулж, төв, орон нутгийн цагдаагийн 82 байгууллагад тус бүр 7,930 сая төгрөгийн зардлаар нийт 82 өрөөг тохижуулах ажил 100 хувийн гүйцэтгэлтэй хийгдсэн.

25. Видео бичлэгийг хийж байгаа зорилгын тухайд Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 28.2 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт *“Мөрдөгч ажиллагааг эхлэхийн өмнө дуу-дүрсний бичлэг хийх талаар тухайн ажиллагаанд оролцох хүнд мэдэгдэж, бичлэгийг ямар зорилгоор ашиглах талаар танилцуулна.”*, хэрэв эрүү шүүлт болон бусад стандарт зөрчсөн тохиолдлуудыг илрүүлэх, шалгах зорилгоор мөрдөн шалгах ажиллагааны дүнг шинжлэн судлах шаардлага гарвал тус хуулийн 35.20 дугаар зүйлд заасан зохицуулалтыг удирдлага болгоно. Тус зүйлийн 1 дэх хэсэгт *“Энэ хуульд заасан мөрдөн шалгах ажиллагааны дүнг тухайн ажиллагааны тэмдэглэл, дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэгтэй танилцах, оролцсон гэрч, шинжээчийг дуудаж мэдүүлэг авах байдлаар шинжлэн судална”* гэж, 2 дахь хэсэгт *“Мөрдөн шалгах ажиллагааны дүнг шинжлэн судлах ажил нь хийгдсэн ажиллагааны тэмдэглэл, дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэгт тусгагдсан мэдээллээр хязгаарлагдана.”*
26. Шүүгдэгч болон тэдний өмгөөлөгч нарт энэ бичлэгүүд нь нээлттэй байх тухайд Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 11.7⁸ дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт *“Энэ хуульд заасан шүүх хуралдааны явцыг шүүх хуралдааны нарийн бичгийн дарга тэмдэглэл хөтөлж, дууны, эсхүл дуу-дүрсний бичлэгээр баталгаажуулна.”* гэж заасны дагуу ***“Оролцогчийн хүсэлтээр шүүх хуралдааны явцыг баталгаажуулсан дууны, дуу-дүрсний бичлэгийг түүнд танилцуулна.”*** гэж тус хуулийн 11.8 дугаар зүйлийн⁹ 5 дахь хэсэгт зохицуулжээ.
27. Мөрдөн байцаалт дуусч, уг ажиллагааны явцад бүрдүүлсэн хавтаст хэргийн материалыг хэргийн оролцогчдод үүн дотроос шүүгдэгчид мөн танилцуулна. Энэ талаар Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 32.1 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсэгт *“Хавтаст хэрэгт тусгагдсан эд мөрийн баримт, мөрдөн шалгах ажиллагааны тэмдэглэлд тусгагдсан дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэгтэй танилцах тухай оролцогчийн хүсэлтийг мөрдөгч хангах арга хэмжээ авна.”* гэж заажээ.
28. Мөн тэдгээрийг шүүхэд нотлох баримт болгон ашиглах тухайд Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 16.7¹⁰ дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт *“Мөрдөн шалгах ажиллагаа, прокурорын хянан шалгах ажиллагаа, шүүх хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсан нөхцөл байдал нь дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэгээс зөрсөн тохиолдолд шүүх, прокурор дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэгийг нотлох баримтаар тооцно.”* гэж зохицуулсан. Иймд хэрэг хянан шийдвэрлэхэд ач холбогдол бүхий нотлох баримтад тооцогдсон бол шүүхэд нотлох баримт болгон ашиглах боломжтой болно.

⁸ Шүүх хуралдааны тэмдэглэл

⁹ Шүүх хуралдааны тэмдэглэл танилцуулах

¹⁰ Мөрдөн шалгах ажиллагаа, прокурорын хянан шалгах ажиллагаа, шүүх хуралдааны тэмдэглэл

Асуудал

(d) 2016 оны 7 дугаар сард оролцогч улсаас өгсөн мэдээлэлд дурьдсанчлан ЦЕГ-ын Мөрдөн байцаах албанд шалгагдаж буй эрүү шүүлт тулгасан гэх гурван гомдлын шийдвэрийн талаар Хороонд мэдээлэх.

Хариу мэдээлэл:

29. 2016 оны 07 дугаар сарын байдлаар ЦЕГ-ын Мөрдөн байцаах албанд дараахь 3 хэрэг шалгагдаж байсан байна: 1/Иргэн П.БС-ээс 2016 оны 06 дугаар сарын 08-ны өдөр гаргасан өргөдөл, 2/Баянгол дүүргийн оршин суугч Г.Г 2016 оны 06 дугаар сарын 30-ны өдөр гаргасан өргөдөл, 3/Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын 461 дүгээр ангид цагдан хоригдож байгаа Х.Г-ийн гаргасан өргөдөл болно.
30. Бүртгэлийн Г-112 дугаартай иргэн П.БС-ээс 2016 оны 06 дугаар сарын 08-ны өдөр гаргасан өргөдлийн товч агуулга нь 2016 оны 05 дугаар сарын 24-ний өдөр Налайх дүүргийн Цагдаагийн хэлтэсийн хэсгийн төлөөлөгч Б.Х нь эрүүгийн төлөөлөгч Б.Г, Б.Б нарын хамт П.БЭ гэгч дүүг нь хүний түрийвч хулгайлсан хэмээн Цагдаагийн хэлтэсийн 203 тоот өрөөнд оруулж, зодож, цахилгаан бороохойгоор цохиулж гэмтээсний улмаас ивэрхий хүндэрч хагалгаанд орсон гэсэн байна. Тус хэргийг ЦЕГ-ын Мөрдөн байцаах албаны ахлан мөрдөн байцаагч, цагдаагийн хошууч Д.А хүлээн авч шалган эрүүгийн хэрэг үүсгэхээс татгалзах санал Налайх дүүргийн Прокурорын газарт гаргасныг 2016 оны 06 дугаар сарын 27-нд хүргүүлсэн. 2016 оны 06 дугаар сарын 28-ны өдөр прокурорын хяналтад ирүүлсэн. Нийслэлийн Налайх, Багахангай дүүргийн прокурорын газрын хяналтын прокурор С.Э хянаж үзээд тухайн иргэний өвчний түүх, шинжээч эмч О.Б тайлбар, хэргийн материалд авагдсан бичгэн нотлох баримтууд, шүүх эмнэлгийн үзлэг хийсэн №8392 тоот дүгнэлт зэргийг үндэслэн П.БЭ биед гэмтэл тогтоогдоогүй байх тул **эрүүгийн хэрэг үүсгэх үндэслэлгүй байна гэж үзэн** хэрэг үүсгэхээс татгалзахаар шийдвэрлэж 2016 оны 07 дугаар сарын 06-ны өдөр прокурорын тогтоол гаргасан. Шийдвэрийн талаар П.БЭ мэдэгдэхийг даалгаж, шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл мэдэгдэх хуудсыг хүлээж авснаас хойш 7 хоногийн дотор дээд шат буюу Дүүргийн прокурорт гомдол гаргах эрхтэйг дурьдсан байна.
31. Бүртгэлийн Г-128 дугаартай иргэн 2016 оны 06 дугаар сарын 30-ны өдөр иргэн Г.Г-ийн гаргасан өргөдлийн товч агуулга нь Х-1-8774 тоот гомдолд холбогдон шалгагдаж байсан Б.Э-г Эрүүгийн цагдаагийн газрын зохион байгуулалттай гэмт хэрэгтэй тэмцэх хэлтэсийн төлөөлөгч Г.Ж нь түүнийг байцаалт өгч байх үед албаны бусад хүмүүсийн хамт орж ирэн “хэргээ хүлээ” гэх мэтээр хэл амаар доромжлон өөр өрөөнд оруулж, зодож биед нь хөнгөн гэмтэл учруулсан тухай юм. Тус хэргийг ЦЕГ-ын Мөрдөн байцаах албаны мөрдөгч ахлах Л.Э хүлээн авч үзээд Нийслэлийн Хан-Уул дүүргийн Цагдаагийн хэлтэст харьяаллын дагуу шилжүүлсэн. Тус дүүргийн Цагдаагийн нэгдүгээр хэлтэсийн хэрэг бүртгэгч, цагдаагийн ахлах дэслэгч О.М 2016 оны 07 дугаар сарын 19-нөөс эрүүгийн хэрэг үүсгэн хэрэг бүртгэлтийн ажиллагаа явуулсан. 2016 оны 11 дүгээр сарын

05-ны өдөр хэргийг хэрэгсэхгүй болгох санал үйлдэж Хан-Уул дүүргийн прокурорын газарт хяналтад хүргүүлсэн. Тус прокурорын газрын хяналтын прокурор Т.Ж нь хэргийн материалыг хянаж үзээд гэрч нарын мэдүүлэг, бичгээр үйлдэгдсэн бусад нотлох баримтуудын дагуу Г.Ж нь Б.Э-г зодож биед нь хөнгөн гэмтэл учруулсан болох нь тогтоохгүй байх тул тухайн үед хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан Эрүүгийн байцаан шийтгэх тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.1.1 болон 208 дугаар зүйлийн 208.1.1 дэх заалтад заасны дагуу хэргийг хэрэгсэхгүй болгох үндэслэлтэй байна хэмээн шийдвэрлэн 2016 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдөр прокурорын тогтоол гаргасан байна. Түүнчлэн Г.Ж авсан гадагш явж болохгүй тухай баталгаа авах таслан сэргийлэх арга хэмжээг хүчингүй болгон энэ тухай Г.Ж, Б.Э нарт шийдвэрийн талаар мэдэгдэхийг даалгасан. Хэргийг хэрэгсэхгүй болгосон талаар дээд шатны прокурорт 7 хоногийн дотор гомдол гаргах эрхтэй болох талаар тогтоолд дурьджээ.

32. Бүртгэлийн Г-142 дугаартай Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын харьяа 461 дүгээр ангид цагдан хоригдож буй Х.Г-ийн гаргасан гомдолын товч агуулга нь Нийслэлийн Цагдаагийн газрын Хулгайлах гэмт хэрэгтэй тэмцэх хэлтсийн ахлах мөрдөн байцаагч, цагдаагийн хошууч Б.О нь иргэн Х.Г-ийг хэргийн материалтай танилц гэж хүчээр тулган зодож дарамталсан тухай юм. Гэмт хэргийн талаарх уг өргөдлийг цагдаагийн хошууч, ахлах мөрдөгч Д.А хүлээн авч шалгаад 2016 оны 08 дугаар 15-нд Нийслэлийн Баянгол дүүргийн Прокурорын газарт эрүүгийн хэрэг үүсгүүлэх тухай санал хүргүүлж, улмаар 2016 оны 08 дугаар сарын 17-ны өдөр хяналтад ирүүлсэн. Тус прокурорын газрын хяналтын прокурор М.Н хэргийн талаарх гомдлыг шалгасан материалыг хянаж үзээд гэмт хэрэг гарсан болох нь тогтоогдоогүй байх тул **эрүүгийн хэрэг** үүсгэх үндэслэлгүй байна гэж үзсэн байна. Иймд Г-142 дугаартай гомдолд эрүүгийн хэрэг үүсгэхээс татгалзахаар шийдвэрлэж 2016 оны 08 дугаар сарын 24-ний өдөр прокурорын тогтоол гаргасан. Тус шийдвэрийн талаар Х.Г-т мэдэгдэхийг даалгаж, тогтоолыг хүлээн авсан эсхүл мэдэгдсэнээс хойш 7 хоногийн дотор дээд шат буюу Дүүргийн прокурорт гомдол гаргах эрхтэй болохыг дурьджээ.

ТӨРИЙН НАРИЙН
БИЧГИЙН ДАРГА

Г.БАЯСГАЛАН

Хянасан: ГЭЗХАГ-ийн дарга

Т.Бат-Өлзий

Боловсруулсан: ГЭЗХАГ-ийн мэргэжилтэн Д.Гантуяа

ГЭЗХАГ-ийн мэргэжилтэн Н.Мөнхтуяа /2018.03.27/